

Minnen från min tjänstgöring vid 8. komp KA 4.

Fridolf Askerstad

Personal avsedd som betjäning vid lätt sjöfrontsartilleri och luftvärn utbildades, för KA 4:s del, under 40 -, 50 - och 60 talet på 8. Komp. Komp ändrade under 60 talet namn till 3. batt.

De vpl som var underbefälsuttagna ryckte in till första tjänstgöring i november och övriga vpl i januari. Utbildningen bedrevs under vinterhalvåret inne på Karingberget för att under sommarhalvåret flytta ut i skärgården. De pjäser de värnpliktiga utbildades på var 40 mm akan m/36, 20 mm akan m/40, 57 mm kan m/89 och ksp m/36. Under mitten av 50 talet tillkom 40 mm akan m/48 med tillhörande eldledningsutrustning. Jämsides med detta försiggick givetvis övrig utbildning såsom markstridstjänst, signaltjänst skjutning med eldhandvapen mm. Under 40 -och 50 talet fanns inget centralt övningsförråd på KA 4. Varje komp hade sitt eget förråd direkt utkvitterat från förvaltningarna. Som förrådslokal användes källare i resp kasern. Detta medförde en rätt begränsad tillgång på vissa typer av övningsmateriel. Det var många gånger svårt att öva en hel pluton samtidigt på grund av materielbrist. Ibland kunde man få låna materiel från något annat komp om det var så att de inte behövde sin materiel just då. Utbildningen på artilleriemateriel bedrevs till största delen i pjäs-hallen. Rikt- och laddövningar drillades hårt liksom isärtagning och sammansättning av materielen. Utbildningsläget var under 50 talet rätt stabilt med små förändringar varför rutiner kunde framarbetas och tillämpas. Det fanns soldatprov utarbetade i både riktning och laddning samt materielhantering.

I slutet av april var det dags att tänka på utflyttning till skärgården. Käsö var under 40 talet sommarförläggning för bla 8. komp. Några år under 50 talet var komp förlagt till Styrösö för att sedan åter komma till Käsö.

Kompaniförrådet i källaren packades i lådor som bars upp och lastades på lastbil för transport till hamnen för att där stuvades ombord i den båt som skulle användas. De sjötransportmedel som stod till förfogande och var användbara för transport av pjäser var motorjakterna. Någon artillerifärja fanns inte förrän i slutet av 40 talet. En motorjakt av typ Stanley kunde lasta två 40 mm pjäser på däck. Några lyftanordningar fanns inte så att pjäserna fick rullas ombord med hjälp av stora landgångar. För eldrören till 57 mm pjäserna hade tillverkats släpor av grov plank på vilka eldrören klossades fast. Detta under-lättad hanteringen under transport högst avsevärt.

Efter pjäserna kom turen till lådorna och övrig materiel. I stort sett allt lastades på däck och det hela gav nog lite intryck av " zigenarflytt " men färden gick ju inomskärs och förutsättningen för att lasta som vi gjorde var ju att det var bra väder.

Skärgården var nu full utav liv. Måsarna skrånade och man kunde se de första ejderkullarna där ådorna som vanligt hade ett sjå att hålla ihop ungarna så att inte trutarna skulle snappa bort någon. Lossningen på Käsö var inte heller alla gånger så lätt. Var vattenståndet ogynnsamt låg inte relingen i nivå med kajkanten vilket gjorde det besvärligt att lossa pjäserna. På Käsö fanns under 40 talet varken bil eller traktor så att all materiel som inte hade egna hjul fick dras på en kärra till förrådet som var inrymt i den så kallade matros-baracken. Denna, som brann ned 196 , låg på den plats i parken där den långa röd längan ligger som bl a inrymmer matinrättningen.

När pjäserna var lossade skulle en del av dem ut till Käsö västra udde som vi då använde som skjutplats. Det var ett slitsamt jobb att dra fram pjäserna på den smala halvt igenvuxna stigen. En gång surrade vi ihop två roddslupar sida vid sida, lade stora landgångar tvärs över och ställde en 40 mm fältpjäs på dessa, surrade pjäsen väl och bogserade alltsammans ut till udden. Vädret var lugnt och

fint så att det hela gick bra. Vid närmare eftertanke var det nog ett rätt dumdrigt företag. Det hade bara behövts att vi fått lite svall på oss för att det hela hade kunnat sluta illa.

Strax innan man kommer ut till västra udden av Käsö finns en ravin, där det låg en lv-skjutbana. Denna bestod av ett antal höga stolpar mellan vilka wirar var dragna. På dessa hängdes tavlor med flygplans-silhuetter. Anordningen var främst till för att öva lv-kspkyttar. Denna utbildning upphörde emellertid i slutet av 40 talet och banan revs några år senare.

Det var ganska obekvämt att ha övningsplats på Käsö udde. Mycket tid gick åt för materieltransporter fram och åter och som skjutplats var inte udden så bra. Den låg för när stora farleden in till Göteborg och även småbåtar utanför farleden var ett ständigt bekymmer för säkerheten vid skjutningar.

Styrsö blev under större delen av 50 talet både förläggings och skjut-plats för lv och lätt artilleri. Här var det små avstånd mellan för-läggning och skjutplats. Det fanns också tillgång till en skjutbana för handeldvapen. Denna hade inte så stor kapacitet men detta kompensades av närheten.

Jag erinrar mig en episod från Styrsö som kunnat få mycket tråkiga följder. Vi hade ett elverk av äldre modell som strömkälla för lv-tropen. I detta elverk saknades emellertid 220 volt enfass.

Problemet löstes genom att en kabel drogs till en närbelägen barack och kopplades till ett vägguttag. Kontakten var märkt för att vi skulle kunna hålla reda på fas och nolla. Kabel skulle kopplas bort då inte elverket var i drift. Detta slarvades med och till råga på allt så hade kontakten vänts fel med påföljd att hela chassit på elverket blev strömförande. Från elverket gick en jordledningskabel. Denna var dragen över ett taggtrådsstängsel till kanten av ett kärr. Jordledningen blev nu strömförande och genom överslag till taggtråden uppstod gnistbildning som antände ljungen som växte där. Dagbefälet med vaktstyrkan ryckte ut för att släcka.

När man sprutade mot eldhärden i taggtrådsstängslet fick nu den som höll i strålmunstycket mycket kraftiga elstötar. Det hade kunnat sluta mycket illa för slangföraren men det gjorde det som tur var inte. Orsaken till elstötarna uppdagades och felet åtgärdades så att släckningsarbetet kunde fortsätta. Det hela ger emellertid en tankeställare. Gör inga provisoriska elkopplingar utom i en absolut nödsituation.

En annan tragikomisk situation faller mig i minnet. Vid skjutningar från Styrso hade vi placerat ett attackmål (silhuett av ett flygplan) på Knappen, ett skär c:a 1300 m SV skjutplatsen. Målet användes för att öva snabba målväxlingar vid skjutningar. Eftersom skärets baksida var skydd från skjutplatsen skickades före skjutningens början en säkerhetsbåt ut för att kontrollera att inga personer uppehöll sig på Knappen eller i dess närhet. Under skjutningen skedde övervakningen med hjälp av poster direkt från skjutplatsen. Plötsligt ropade en av posterna: " Nånting rör sig ute på Knappen "! Skjutningen avbröts och skäret avspanades noggrant. Mycket riktigt bakom ett stort stenblock stod någon och viftade med en åra. I toppen på åran var fäst ett vitt som var misstänkt likt ett par damtrosor. Eld upphörde ju beordrats och vad kan man väl annat göra när man får så tydliga tecken på " fiendens " kapitulation. Det visade sig att det var ett ungt par som trots bevakningen osedda kunnat ta sig till ort och ställe. Säkert var det rätt obehagligt att vistas på skärets baksida när eldgivningen pågick även om risken var rätt minimal.

På 60 talet introducerades Måvholmen som skjutplats och Käsö blev åter förläggingsplats under sommarmånaderna. Den var som skjutplats bättre än Styrso och Käsö men sämre ur transportsynpunkt. Det medförde också extra vakthållning. Materielen kunde ju inte lämnas obevakad då ingen övningspersonal var på plats.

I och med artilleritransportfärjan Lokes tillkomst blev sjötransporterna avsevärt lättare. Nu kunde man lasta bilarna och koppla pjäserna efter dem och köra direkt ombord och när man kom till ort och ställe köra iland. Man kunde kanske köra direkt till grupperingsplatsen.

Gick inte detta hade man möjlighet att med hjälp av bilarnas vinschar få pjäserna på plats. Ofta fick vi hjälp av helikopter för att lyfta 57 mm pjäserna på plats. Detta hade tidigare skett helt manuellt och var då mycket slitsamt.

För att i viss mån öva rörlig tjänst förlades komp tidvis till Falkasand Krokarösen användes då som skjutplats. Ett år gästade vi Ringenäshalvön. Det var före kärnkraftverkens tid. Ringenäs skjutplats utanför Halmstad besöktes också vid ett par tillfällen. En liten episod från Krokarösen har fastnat i minnet. Vi övade skjutning mot luftmål med 20 mm pjäserna. För att få en realistisk bild av låganfall hade vi målflygaren på lägsta tillåtna höjd. Eld öppnades först då målflygaren var mitt över pjäserna. Det bogserade målet var då på c:a 1000 m avstånd. Om man i den här situationen skjuter ned målet är det stor risk att bogserwiren sjunker ner mot marken och kommer farande som en pisksnärt. All personal var därför instruerad att vara uppmärksam på detta och om det skulle hända kasta sig i skydd bakom pjäsen eller något annat lämpligt skydd för att slippa bli halshuggna av bogserlinan.

Målet sköts ned alla kastade sig i skydd. Bogserwiren kom farande efter marken och slet med sig ett förrådstält som uppställt en bit bakom pjäserna. Nu hör det till saken att två av uppbördsmannens handräckningsmän hade tyckt att förrådstältet var en lämplig plats för en liten siesta så de hade gått in i tältet och lagt sig med var sin säck blånor som skön huvudgård. Deras uppvaknande blev något bryskt, när de omtumlade och yrvakna men oskadda reste sig upp mellan lådor och blånsäckar.

Med dessa rader har jag försökt erinra mig en del som jag upplevt

som truppbefäl under min tjänstgöring på 8. komp (3.batt) under en tidsrymd av i stort sett tre decennier.

Fridolf Askerstad